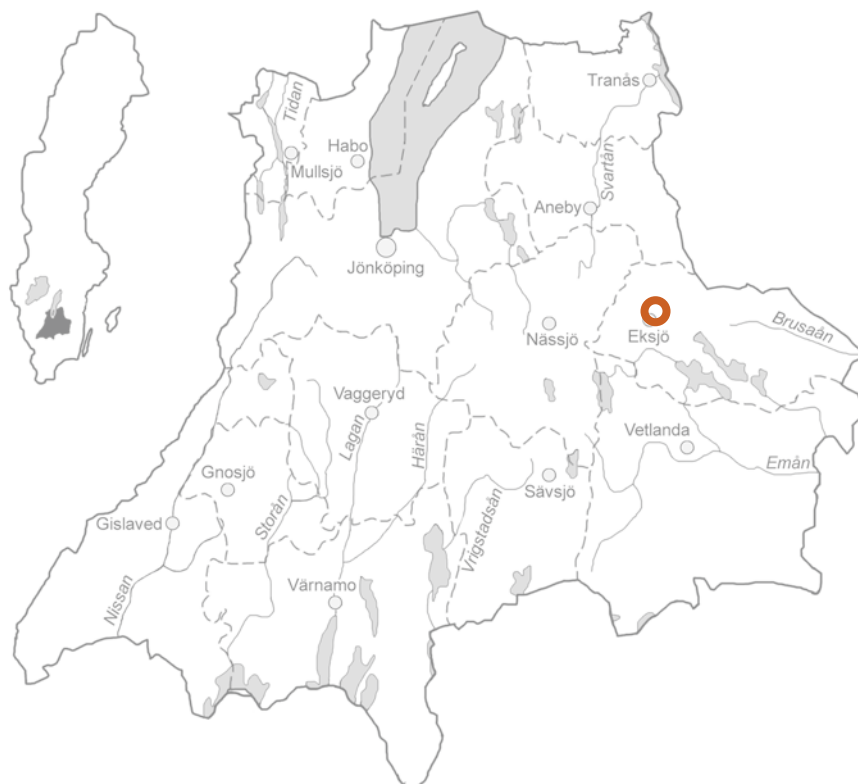

Norra Kyrkogatan i Eksjö

Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom L1974:6667, stadslager i Eksjö stad, inför omgestaltung av Norra Kyrkogatan och Österlånggatan i Eksjö stad och kommun, Jönköpings län

Jönköpings läns museums dnr: 2020-239
Länsstyrelsens dnr: 431-7727-2020

Rapport och foto: Susanne Nordström
Rapportgranskning: Ann-Marie Nordman
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Distribution: Digital pdf

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>.

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor, Geografiska Grunddata samt Geodata (FUK) är återgivna enligt tillstånd: Fastighetskartan © Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091. Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ISSN: 1103-4076

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2021

Rapport över utförd arkeologisk undersökning

Beskrivning av undersökningsresultaten.

Inledning

Under hösten 2020 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i delar av Österlånggatan och Norra Kyrkogatan, strax nordöst om Eksjö kyrka. Anledningen var att VA-ledningar skulle bytas ut och gatorna få en omgestaltning. Hela gatubreddens ner till ett djup av 2,5 meter berördes och även delar av trottoaren. Projektet berörde även Mejerigatan men tidigare arkeologiska insatser gjorde att den gatan undantogs från schaktövervakningen. Uppdragsgivare var Eksjö kommun, Samhällsbyggnadsförvaltningen och ansvarig för undersökningen var Susanne Haltiner Nordström.

Resultat

I Österlånggatan fanns ett flertal ledningar och kablar så därför fanns opåverkade ytor endast bitvis i smala remsor mellan ledningsschakten hela vägen ner till undergrunden i form av siltig lera på ca 2,5 meters djup. De små ytor som inte hade påverkats av ledningsschakt bestod troligen av äldre odlingsjord.

Norra Kyrkogatan: Schaktet i gatan var 1-2,5 meter djupt. Den naturliga topografin, där gatan sluttar mot öster, var orsaken till den stora skillnaden i det grävda djupet. I schaktkanten mot Österlånggatan syntes ett mörkt lager bestående av humös sand och torv på ca 1 meters djup, se figur 8. Troligen var detta rester efter odlingar som funnits här under 1600-1700-talen då det enligt äldre kartor var plats för kålgårdar och trädgårdar, se karta 1699 och 1703. Odlingslagret var 1 meter tjockt i den östra delen av Norra Kyrkogatan för att tunnna ut mot väster då marken stiger upp mot torget. I denna del var lagret ca 0,1 meter tjockt innehållande en del djurben och tegel. Närmast Arendt Byggmästares gata grävdes schaktet bara ner till ca 0,5 meter där den orörda sandiga undergrunden framkom. I den östra halvan av Norra Kyrkogatan framkom även en mängd sten i kulturlagret. Området var ca 30 meter långt och bredden 1,5-2,5 meter och djupet ca 1 meter. Stenarna låg lite huller om buller men kan ha utgjort en kyrkogårdsmur som löpt längs med Norra Kyrkogatan och som rivits och vräcks ner här. Stenmaterialet bestod av sten i storleken 0,2-1,3 meter som låg 0,6 meter under nuvarande marknivå. På den norra sidan av området med sten låg en mängd med tegel och kol i fyllnadsmassorna som kan vara rester efter en byggnad som brunnit och använts som fyllmaterial. Teglet var sentida.

I mitten av schaktet i Norra Kyrkogatan, i slutet av området med sten från en eventuell mur, framkom en tydlig sentida mur, se figur 3. Den låg endast 0,3 meter under asfalt och hade två olika sidor. Mot söder bestod den av storgatsten i ett varv och på den norra sidan var muren skapad av huggen granit med bormärken. På yttersidan, mot norr, satt ett putslager som fortsatte ca 1 meter under murkrön. Både storgatstenen och graniten var belagda med ett lager cement. Oklar funktion med vad som ser ut som både en gatubeläggning och en stående mur som gjutits ihop med cement. Under storgatstenen fanns en mängd glas, både fönster- och buteljglas. Muren löpte längs med den norra trottoarkanten på gatan och den bevarade längden var ca 6 meter och bredden 1 meter. Under den cementbeklädda muren ligger den tidigare beskrivnastensamlingen.

Sammanfattning

I Norra Kyrkogatan och i de orörda delarna av Österlånggatan fanns ett odlingslager med en del torv bevarat som troligen är rester efter de kålgårdar som låg intill kyrkan på 1600-1700-talet. Inga daterande fynd påträffades där och sammansättningen på lagret tyder på att det blivit omrört under senare tid. I Norra Kyrkogatan påträffades en samling stenar som kan komma från en mur som gått runt kyrkogården. Här fanns även rester efter en sentida mur/gatubeläggning som var ingjuten i cement. Inga fynd har tillvaratagits.

Referenser

Landmäteristyrelsens arkiv: Eksjö stad. Akt E29-1:6. Geometrisk avmätning 1699 av Jonas Petersson Duker.
Landmäteristyrelsens arkiv: Eksjö stad. Akt E29. Geometrisk avmätning 1703 av Jonas Petersson Duker.
Landmäteristyrelsens arkiv: Eksjö stad. Akt E29-1:15. Mätning av stadens tomter och kvarter 1798 av Anders Chytreus.

Administrativa uppgifter

IDENTIFIERINGSUPPGIFTER

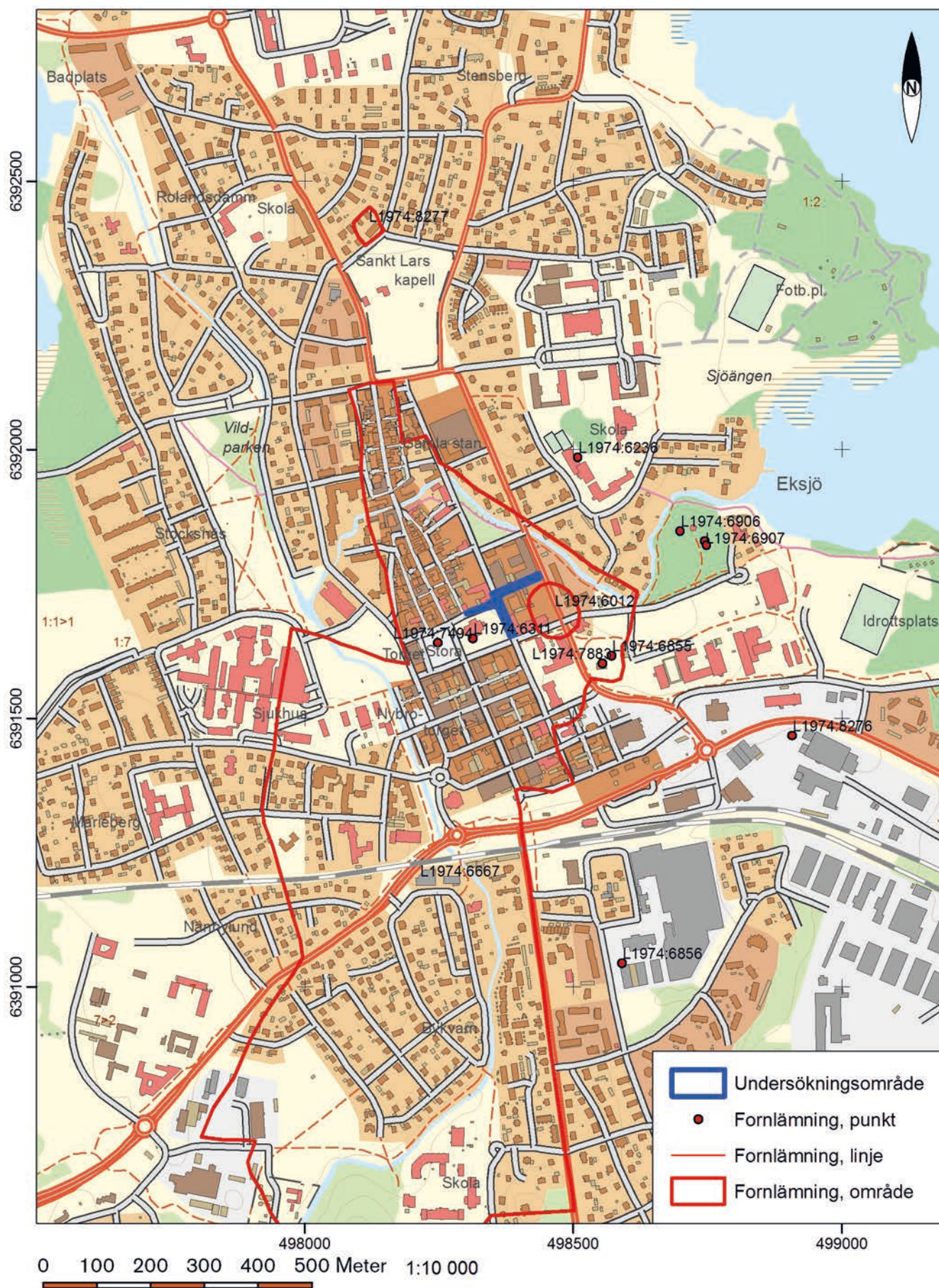
Dnr: 239/2020	Dnr enl Lst beslut: 431-7727-2020	Rapport: 2020:34
Landskap: Småland	Län: Jönköping	Kommun: Eksjö
Socken: Eksjö	Trakt/kvarter/fastighet: Österlånggatan och norra Kyrkogatan	
Ekonomisk karta: 63E 9jS	Fornl nr: L1974:6667	Stad: Eksjö
N: 6391700	E: 498330	Nivå – lägsta: 205 m.ö.h. -högsta: 215 m.ö.h.

UNDERSÖKNINGENS ART OCH OMFATTNING

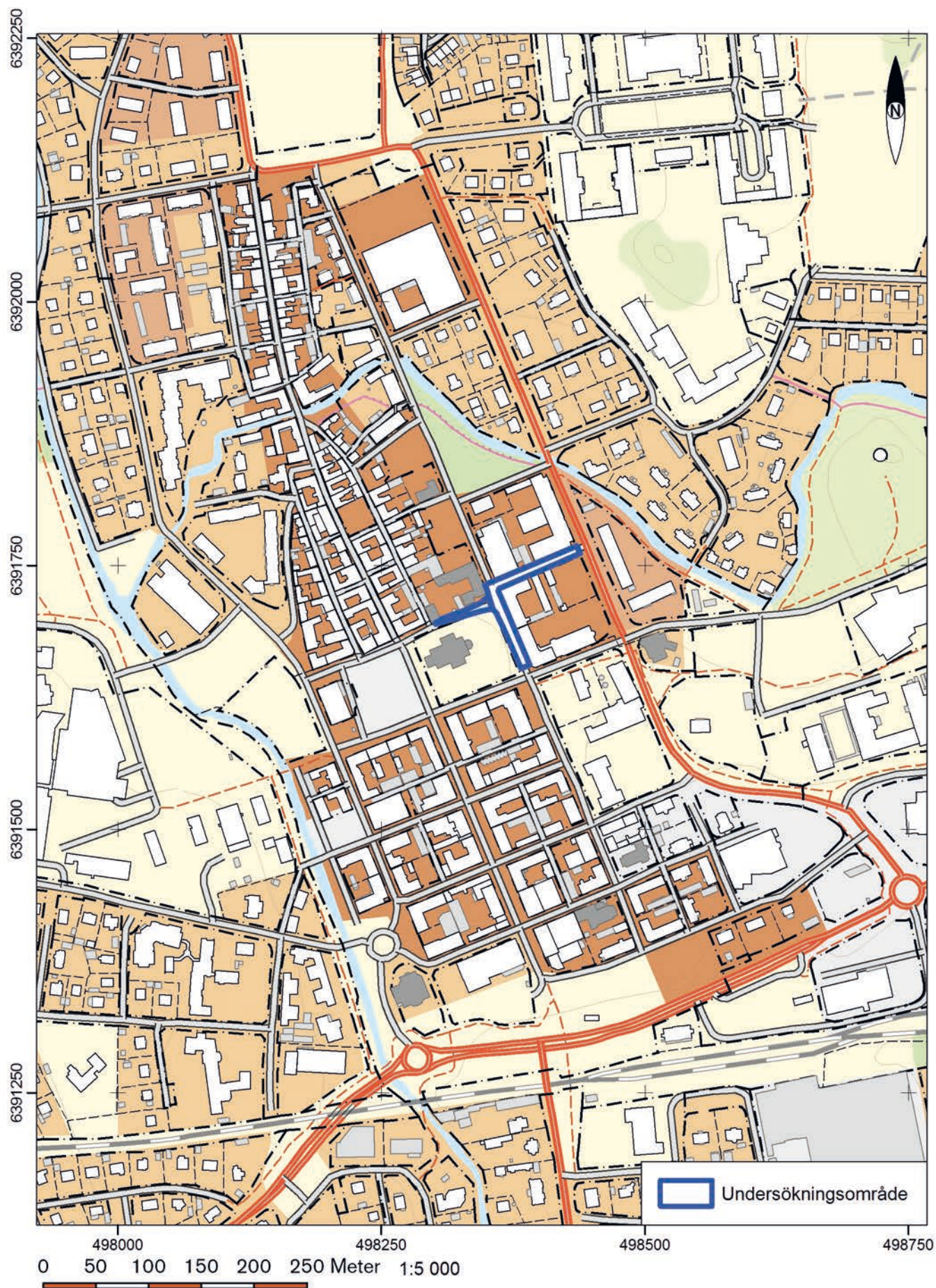
Typ av exploatering: Ledningsdragning VA				
Typ av undersökning: Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning				
Uppdragsgivare: Eksjö kommun, Samhällsbyggnadsförvaltningen			Ansvarig institution: Jönköpings läns museum	
Fältarbetsledare: Susanne Haltiner Nordström			Fältarbete from 21 sep 2020 tom 22 okt 2020	
Antal arbetsdagar i fält: 7				
Undersökningens omfattning	Utredd yta/m²	Schaktad yta/m²	Schakt/löpm	Volym/m³
		360		

UNDERSÖKNINGSOBJEKT OCH UNDERSÖKNINGSRESULTAT

Uppgifter ur RAÄ:s fornl.reg	Sammansatta lämningar: Stadslager
Lämningar:	
Undersökningsresultat	Sammansatta lämningar:
Anläggningar:	
Totalt antal undersökta -gravar: -boplatiskonstruktioner:	
Datering: Historisk tid, Nyare tid	

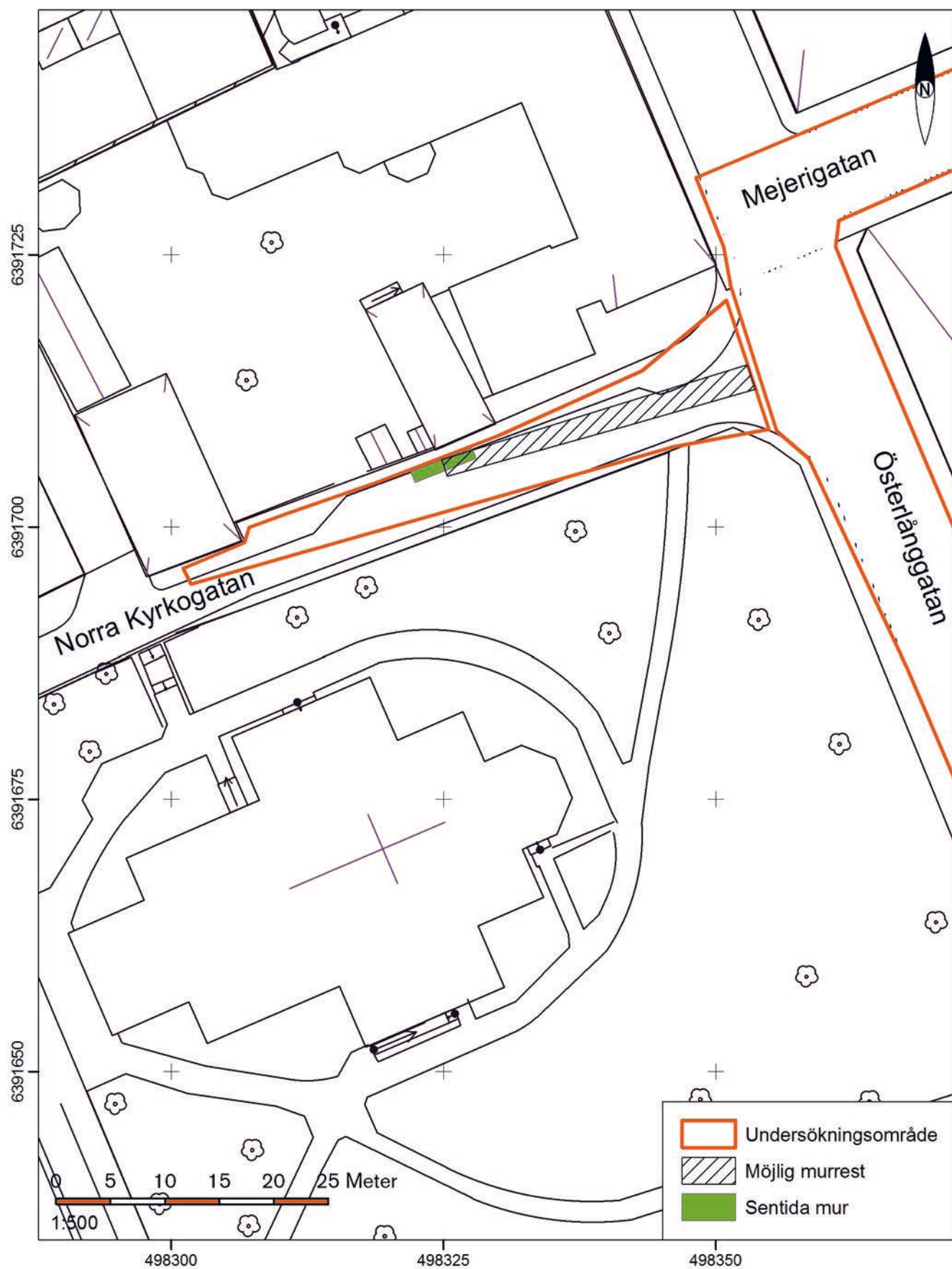
Figur 1. Karta med undersökningsområdet markerat med blått. Kartblad 63E 9jS. Skala 1:10 000.

Figur 1. Karta med undersökningsområdet markerat med blått. Kartblad 63E 9jS. Skala 1:5000.

Figur 2. Karta med de berörda gatorna intill kyrkan. Skala 1:1000.

Figur 3. Karta med de påträffade lämningarna i Norra Kyrkogatan. Skala 1:500.

Figur 4. Detalj ur karta över Eksjö stad från 1699. Nummer 1 och 2 på kartan är kyrkan och kyrkogården och nummer 10 är området för kålgårdarna. Undersökningsområdet är inlagt med svart. Lantmäteristyrelsens arkiv: Eksjö stad. Akt E29-1:6. Geometrisk avmätning 1699 av Jonas Petersson Duker.

Figur 5. Eksjö stad 1703, detalj. Här har kålgårdsområdet fått nummer 11. Den röda markeringen visar undersökningsschakten. Lantmäteristyrelsens arkiv: Eksjö stad. Akt E29. Geometrisk avmätning 1703 av Jonas Petersson Duker

Figur 6. Karta över Eksjö stad från 1798, med de aktuella schakten i svart. Lantmäteristyrelsens arkiv: Eksjö stad. Akt E29-1:15. Mätning av stadens tomter och kvarter 1798 av Anders Chytrens.

Figur 7. Fotografi på Eksjö kyrka från öster. I den nedre delen av bilden syns muren runt kyrkan. Fotograf Oscar Rylander, tillhör Eksjö museums fotosamling, bild EM D1164. Troligen före 1903.

Figur 8. Norra Kyrkogatan från öster med samma träd intill kyrkan som på det svartvita fotot ovan, men här har de vuxit en del. I schaktkanten syns det mörkbruna lagret som troligen är gammal odlingsjord.

Figur 9. Stora stenar från den troliga rivna kyrkogårdsmuren som schaktats fram i den norra delen av schaktet i gatan.

Figur 10. Här ligger storgatsten mot söder och på den andra sidan stora huggna granitstenar, allt inmurat i cement. Under syns det mörka odlingslagret som inte hör ihop med den sentida muren/gatan.

Figur 11. Den stora huggna granitstenen som syns på figur 10. Här syns den pålagda putsen på den norra sidan av stenen. Putsen fortsätter ca 1 meter under den nuvarande murtoppen på denna sida.

Hösten 2020 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsöverkaning i Norra Kyrkogatan och Österlånggatan i Eksjö. Anledningen var en omgestaltning av dessa gator där flera nya ledningar skulle grävas ner.

I Norra Kyrkogatan och i de orörda delarna av Österlånggatan fanns ett odlingslager med en del torv bevarat som troligen är rester efter de kålgårdar som låg intill kyrkan på 1600-1700-talet. Inga daterande fynd påträffades där och sammansättningen på lagret tyder på att det blivit omrört under senare tid.

I Norra Kyrkogatan påträffades också en samling stenar som kan komma från en mur som gått runt kyrkogården. Här fanns även rester efter en sentida mur/gatubeläggning som var ingjuten i cement.

